

Mgr. Dominika Hovanová Suchárová

Stratégia EUR na integrovanom vyučovaní SJL

Najlepšia pedagogická a odborná skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava 2022

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.“

Vydavateľ: Národný inštitút vzdelávania a mládeže,
Ševčenkova 11, 850 05 Bratislava

**Spracovateľ
NOPS:** Mgr. Dominika Hovanová Suchárová

**Kontakt na
spracovateľa:** Súkromná základná škola, Solivarská 28, Prešov, sgpo@gmail.com

Názov NOPS: Stratégia EUR v integrovanom vyučovaní SJL

**Rok
spracovania:** 2022

**Odborný
konzultant:** PaedDr. PhDr. Slávka Džáčovská, PhD, MBA

**Hodnotenie
vypracoval:** PaedDr. Tatiana Komanová

Práca neprešla jazykovou a grafickou úpravou.

Táto najlepšia pedagogická a odborná skúsenosť bola vytvorená z prostriedkov národného projektu TEACHERS - Profesionálny rozvoj učiteľov.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Kľúčové slová

Stratégia EUR, integrované vyučovanie, čitateľská gramotnosť, slovenský jazyk a literatúra.

Anotácia

Cieľom NOPS je ukázať možnosti využitia stratégie EUR na integrovanom vyučovaní u žiakov primárneho vzdelávania na tematickom vyučovaní SJL, vlastivedy a prírodovedy v 3. a 4. ročníku. NOPS podčiarkne to, že využitím tejto motivujúcej a aktivizujúcej stratégie a diferentných aktivít na vyučovaní sa žiaci zaujímavým spôsobom naučia nové vlastivedné, prírodovedné poznatky, ale sa aj obohatia prierezovo výtvarnou, hudobnou či etickou a environmentálnou výchovou, a to bez toho, aby si vôbec uvedomili, že sa reálne učia. Čím pravidelnejšie stratégiu EUR a tematické vyučovanie so žiakmi robíme, tým je pre nich tento typ výučby prirodzenejší a podnetnejší. V práci budú poukázané aj rôzne možnosti, ako sa dá využiť stratégia EUR na prezenčnom a tematickom vyučovaní, rozpracované budú projekty k téme regiónu Šariš, mestu Prešov, Prešovskému kraju a z prírodovednej oblasti: lesné spoločenstvo, živočíchy, či environmentálna výchova. Práca je rozdelená na teoretickú a praktickú časť.

V práci NOPS je opísaná stratégia EUR, ako aj realizované aktivity pomocou integrovaného vyučovania na hodinách SJL, ktoré zároveň môžu inšpirovať a obohatiť pedagógov, nielen v 3., 4. ročníku, ale aj v rámci výučby na 1. stupni základnej školy. V teoretickej časti sú tiež podchytené a vysvetlené pojmy ako: integrované vyučovanie, gramotnosť, čitateľská gramotnosť, čítanie s porozumením, literárna kompetencia a metóda EUR. Praktickú časť tvoria návrhy aktivít odučené stratégiou EUR. Návrhy aktivít sú rozdelené podľa tém a niektoré na seba nadväzujú. V rámci vyučovacieho predmetu SJL boli v konečnom dôsledku žiaci vhodne zvolenými aktivitami motivovaní k aktívnej činnosti.

Zoznamy

Zoznam obrázkov

Obrázok	1	Zhlukovanie.....	16
Obrázok	2	Akrostich.....	18
Obrázok	3	Blahoželanie.....	19
Obrázok	4	List.....	19
Obrázok	5	V-D-CH	22
Obrázok	6	Reklama.....	23
Obrázok	7	Prešov	23
Obrázok	8	Skupinové učenie	26
Obrázok	9	Kaligram.....	26
Obrázok	10	Tajnička.....	27
Obrázok	11	Čo chcem vedieť	28

OBSAH

Úvod	5
1 OPIS NAJLEPŠEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI.....	6
2 RECEPČNÁ TEXTOVÁ KOMPETENCIA ŽIAKA.....	9
2.1 Čitateľská gramotnosť	9
2.2 Recepčia textu	10
2.2.1 Porozumenie textu a jeho úrovne.....	10
3 INTEGROVANÉ VYUČOVANIE.....	13
3.1 Poslanie primárnej školy a stratégia EUR.....	13
3.2 Požiadavky na zvládnutie SJL podľa ŠVP	14
4 PROJEKTY REALIZOVANÉ STRATÉGIU EUR	15
4.1 Projekt EUR na vyučovaní SJL a prírodovedy.....	15
4.2 Projekt EUR na vyučovaní SJL a vlastivedy.....	22
5 ODPORÚČANIA NA ADAPTÁCIU NOPS VO VVČ	31
ZÁVER	33
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	34
ZOZNAM PRÍLOH	37

ÚVOD

Súčasná doba nabáda školské prostredie k modernizovaniu používaných metód a stratégií v edukačnom procese. Jedným z takýchto novších postupov je aj stratégia EUR. Na našej škole v rámci primárnej školy stratégiu EUR využívame na hodinách SJL. Moja téma je preto zameraná na stratégiu EUR na hodinách SJL v 3. a v 4. ročníku ZŠ. Slovenský jazyk a literatúra je predmet, ktorý v sebe ponúka širokú škálu prepojenia s vlastivedou, prírodovedou a i. V 3. a v 4. ročníku sa žiaci na SJL učia témy, ktoré sú pre nich niekedy málo záživné, však ak spojíme zaujímavé vlastivedné alebo prírodovedné učivo v kombinácii so slovenským jazykom a literatúrou – úspech bude zaručený.

Cieľom NOPS je ukázať možnosti využitia stratégie EUR na prezenčnom vyučovaní u žiakov primárneho vzdelávania na hodinách SJL v 3. a v 4. ročníku. Dôraz sa kládol na záujem žiakov o hrovú a bádateľskú aktivitu, ktorá značne napomáha k rozvíjaniu ich čítania s porozumením, slovnej zásoby či morfolologickej stránky.

NOPS podčiarkne to, že využitím integrovaného vyučovania a diferentných aktivít na vyučovaní sa žiaci zaujímavým spôsobom naučia nové literárne pojmy, obohatia sa vo vlastivednom ponímaní a zdokonalia si aj prírodné poznatky – a to bez toho, aby si vôbec uvedomili, že sa reálne učia. Čím pravidelnejšie integrované vyučovanie na hodinách slovenského jazyka a literatúry so žiakmi robíme, tým viac sa pre nich stávajú takéto aktivity samozrejmé. V práci budú taktiež poukázané aj rôzne možnosti, ako sa dá využiť stratégia EUR na prezenčnom a tematickom vyučovaní SJL, prírodovedy, vlastivedy, environmentálnej výchovy, a to prostredníctvom prepojenia jazykovej, literárnej a slohovej zložky a práce s literárnymi textami.

V mojej NOPS ponúkam konkrétne vyučovacie aktivity, ktoré žiakov zaujali, obohatili a motivovali k práci. Úlohy a aktivity majú poslúžiť ako inšpirácia pre pedagógov na 1. stupni ZŠ, ktorí stratégiu EUR už využívajú alebo ju plánujú zaradiť do svojho edukačného procesu. Verím, že moje skúsenosti z prezenčného vzdelávania kolegov podnietia a moje osvedčené skúsenosti využijú a zaradia do svojej praxe. Odmenou im budú usmievavé tváre svojich žiakov a zároveň veľká motivácia edukantov k aktívnej činnosti na dvojjazyčných hodinách prírodovedy.

Prostredníctvom stratégie EUR sa u žiakov rozvíjala a upevňovala čitateľská gramotnosť, literárne vlastivedné a prírodovedné pojmy či reálie. NOPS bude obsahovať teoretické východiská týkajúce sa stratégie EUR – hlavné princípy tejto metódy, problematiku čitateľskej gramotnosti, integrovaného vyučovania a konkrétne projekty na prezenčnom vyučovaní od fázy evokácie po reflexiu na tematickom vyučovaní v blokoch v 3. a 4. ročníku na primárnom stupni.

V práci budú poukázané aj rôzne možnosti, ako sa dá využiť stratégia EUR na prezenčnom, tematickom vyučovaní. Rozpracované budú projekty k téme regiónu Šariš, mestu Prešov, Prešovskému kraju a z prírodovednej oblasti: lesné spoločenstvo, živočíchy, či environmentálna výchova.

1 OPIS NAJLEPŠEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Kontext a rámec

Hlavnou témou práce sú aktivity prostredníctvom stratégie EUR na hodinách slovenského jazyka a literatúry v treťom a v štvrtom ročníku, ktoré boli odučené v aktuálnom roku mojej praxe. Na našej škole sa slovenský jazyk a literatúra vyučuje od prvého ročníka a stratégiu EUR využívame v rámci primárneho stupňa sporadicky. Prezentované aktivity a úlohy však môžu túto stratégiu zatraktívniť na školách, ktoré ju vôbec nepoužívajú, napríklad aj pri práci v záujmových útvaroch, na hodinách slovenského jazyka a literatúry v prepojení s prvoukou, prírodovedou, vlastivedou, etickou výchovou a výtvarnou výchovou vo vyšších aj nižších ročníkoch. Pedagóg však musí dobre ovládať prebraté témy v rámci slovenského jazyka a literatúry, prírodovedy, vlastivedy a jeho pripravená aktivita musí rešpektovať aktuálnu ontogenézu žiakov mladšieho školského veku. Učiteľ si taktiež musí naštudovať problematiku integrovaného vyučovania a stratégie EUR. To všetko si vyžaduje od pedagóga pre primárne vzdelávanie nielen základné vedomosti o slohovej, jazykovej a literárnej zložke slovenského jazyka a literatúry, umením je aj tieto tri zložky vhodne nakombinovať vzhľadom na literárny text. Nutné je podotknúť aj to, že je potrebné aj vyhradiť si značný čas na prípravu na vyučovanie, a to nielen pri vyhotovovaní konkrétnych učebných pomôcok, keďže u žiakov v mladšom školskom veku ešte stále absentuje abstraktné myslenie.

Špecifikácia cieľovej skupiny

Kategória: učiteľ.

Podkategória pedagogických a odborných zamestnancov podľa zákona č. 414/2021 Z. z.: učiteľ prvého stupňa základnej školy.

Škola a ročník: základná škola, 4. ročník.

Vyučovací predmet: Slovenský jazyk a literatúra.

Cieľ práce

Hlavným cieľom je prezentovať a ponúknuť kolegom širšiu paletu aktivít a návrhov prostredníctvom stratégie EUR na hodinách slovenského jazyka a literatúry v treťom a štvrtom ročníku.

Vymedzenie kompetencií žiakov

Absolvent primárneho vzdelávania si má osvojiť nasledovné kompetencie: *Sociálne komunikačné kompetencie, Kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať základ matematického myslenia a základné schopnosti poznávať v oblasti vedy a techniky, Kompetencie riešiť problémy, Kompetencie učiť sa učiť, Osobné, sociálne a občianske kompetencie, Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií, Kompetencia (spôsobilosť) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry* (ISCED1 2009). V mojej práci, v 4. kapitole prostredníctvom uvedených a zrealizovaných aktivít so žiakmi, som rozvíjala tieto žiacke kompetencie:

Sociálne komunikačné kompetencie

Žiak dokáže určitý čas sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor,

- uplatňuje ústretovú komunikáciu na vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu,
- rešpektuje kultúrnu rozmanitosť a preukazuje záujem o primeranú formu medzikultúrnej komunikácie,
- v cudzích jazykoch je schopný na primeranej úrovni porozumieť hovorenému textu, uplatniť sa v osobnej konverzácii, ako aj tvoriť texty, týkajúce sa bežných životných situácií.

Kompetencia riešiť problémy

- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch.

Kompetencia učiť sa učiť

- platňuje základy rôznych techník učenia sa a osvojovania si poznatkov,
- vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach,

Osobné, sociálne a občianske kompetencie

- má osvojené základy na efektívnu spoluprácu v skupine,
- dokáže prijímať nové nápady alebo aj sám prichádza s novými nápadi a postupmi pri spoločnej práci.

Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií:

vie používať vybrané informačné a komunikačné technológie pri vyučovaní a učení,

- ovláda základy potrebných počítačových aplikácií,
- dokáže primerane veku komunikovať pomocou elektronických médií,
- dokáže adekvátne veku aktívne vyhľadávať informácie na internete,
- vie používať rôzne vyučovacie programy.

Významný problém

V praxi sa stretávame so žiakmi, ktorí majú jednoducho zo slovenského jazyka zmiešané pocity – je to však strach z neúspechu – napríklad: problémy s písaním diktátov a pravopisných cvičení (Koníčková 2020). Na druhej strane, v triedach máme často skupinu žiakov, ktorí slovenský jazyk obľubujú, prirodzene vyhľadávať a dosahujú v ňom výborné výsledky. Tento fakt je prítomný na všetkých stupňoch vzdelávania na základnej škole. Tejto nelichotivej situácii, čo sa týka problémov s ortografiou, nechť k písaniu slohu napomáha tiež skutočnosť, že prezentované učivo je niekedy veľmi vzdialené ku konkrétnej žiackej realii – empirii žiakov. Sú však aj žiaci, ktorí neinklinujú k predmetu vlastiveda, prírodoveda, alebo takí, ktorí neobľubujú etickú výchovu či výtvarnú výchovu, avšak vhodne zvolenými aktivitami a stratégiou EUR si vieme ako učitelia napomôcť. Uplatnením integrovaného vyučovania sa počiatočné obavy v našej triede vytratili, pretože stratégia EUR ponúka možnosť ako implementovať a integrovať učivo slovenského jazyka a literatúry a tém predmetov, ktoré sú žiakom blízke. Prostredníctvom rámca EUR a vhodne zvolených aktivít žiaci nielen nadobudnú novú skúsenosť so slovenským jazykom a literatúrou, ale si aj upevnia známe či nové učivo vlastivedy a prírodovedy hravou a často pútavou formou. Čo sa týka mojej praxe, môžem

konštatovať, že zvolená stratégia EUR zbavila žiakov bariér a zatriktívnila tak v neposlednom rade aj predmet slovenský jazyk a literatúru.

Odporúčaná metodológia

Za základnú metódu, ktorú využívam na upútanie žiakov na slovenskom jazyku a literatúre v treťom či v štvrtom ročníku, som zvolila stratégiu. Táto metóda je všeobecne uznávaná, rôznorodá. Jej obrovským prínosom je aj to, že integrujete mnohé témy a učivo predmetov do jedného celku. Základným pilierom tejto metódy je aj to, že úlohy a aktivity musia byť vopred naplánované. Odporúčania a konkrétne aktivity pre prácu so žiakmi tretieho a štvrtého ročníka touto metódou budú detailnejšie prezentované v tretej kapitole tejto práce.

Potrebné pomôcky a prostriedky

Zvolené pomôcky sú diferentné. Použité boli rôzne pracovné listy, knihy, interaktívne pracovné listy, reálne predmety, online hry, počítačová technika, interaktívna tabuľa, klasická tabuľa, mapa Slovenska, obrázky, maketa lesa, plagát.

2 RECEPČNÁ TEXTOVÁ KOMPETENCIA ŽIAKA

V priebehu dejín sa menila požiadavka na gramotnosť, teda na potrebu písať a čítať. V dnešnej dobe gramotným človekom nie je len ten, kto vie písať a čítať, ale vie túto gramotnosť aj funkčne využívať v každodennom živote a konzekventne ju aplikovať do podmienok reálneho života. Práve cieľom integrovaného vzdelávania v súčasnej primárnej škole je rozvíjať gramotnosť, ako aj komunikačnú a literárnu kompetenciu. „Gramotnosť chápeme ako celoživotné, aktívne, všestranné a zmysluplné používanie jazyka človekom.“ Podľa Zápotočnej (2001, s. 273) komplexná gramotnosť jednoznačne vyjadruje vzájomnú prepojenosť a neoddeliteľnosť komplexu komunikačných zručností (hovorenia, počúvania, čítania a písania) pri osvojovaní si jednotlivých typov gramotnosti.

- *Literárna gramotnosť*, teda poznatky na porozumenie textu s ucelenou (súvislou) štruktúrou;
- *Dokumentová gramotnosť*, vedomosti, znalosti, ktorými využívame informácie vo vecných textoch. Tieto textu sú zdrojom informácií. Patria sem napríklad tabuľky, grafy, hypertexty a pod.
- *Numerická gramotnosť*, teda schopnosť aplikovať matematické operácie v reálnom živote.

Podľa Gavoru (2006, s. 27) treba vymedziť aj *socio-kultúrny model gramotnosti* a *e-gramotnosť*. Sociokultúrna gramotnosť je vždy v koherencii s kultúrou, národom alebo regiónom. „Preto je potrebné venovať pozornosť aj domácim špecifikám gramotnosti a hľadať aj miestne špecifiká. V rámci nadobúdania ranej a funkčnej gramotnosti žiaka primárnej školy ide napríklad o rešpektovanie interferencií miestneho nárečia alebo o využívanie prvkov regionálnej kultúry v edukačnom procese“ (Liptáková a kol. 2011, s. 190). Práve funkčnú gramotnosť a socio-kultúrny model gramotnosti budeme rozvíjať skrze regionálny charakter vo vlastivedných seriáloch týkajúcich sa šarišskej župy, ktoré sprístupníme v 3. kapitole pomocou projektov v stratégii EUR.

E-gramotnosť (Gavora 2006, s. 27-28) „zahŕňa schopnosť využívať elektronické médiá a ich produkty,“ čo má význam pre kultivovanie schopnosti vyhľadávať, spracúvať a produkovat informácie. Táto gramotnosť nemá len negatívne špecifiká. Aj keď sa u dnešných detí presúva záujem od čítania beletristických kníh k čítaniu informačných, odborných či encyklopedických textov voľne dostupných na internete, treba predsa len vyzdvihnúť mierny rozvoj kritického myslenia u detí pri vyhľadávaní, triedení ako aj produkovani elektronických informácií.

2.1 Čitateľská gramotnosť

Pojem *čitateľská gramotnosť* zavedený medzinárodnými štúdiami merania gramotnosti PIRLS a PISA, úzko súvisí s funkčnou gramotnosťou. Diferencia je však medzi nimi v rozsahu, kvalite, ako aj v činnostiach, nárokoch, ktoré sa musia ontogeneticky u žiakov zohľadniť (Doležalová 2005; Zápotočná 2012).

Štúdia PIRLS sa uskutočňuje v 5-ročných cykloch – meria sa u desaťročných žiakov, teda v 4. ročníku na 1. stupni základných škôl. Doteraz sa na Slovensku uskutočnili štyri

merania PIRLS v rokoch 2001, 2006 a 2011. V uvedenej štúdii sa sledujú tri levely čitateľskej gramotnosti: *procesy porozumenia, ciele čítania, čitateľské zvyklosti a postoje* (Ladányiová 2007, s. 7).

Medzi hodnotené úrovne porozumenia textu patria:

- I. 1. *Schopnosť identifikovať informácie, ktoré sú priamo konštruované v texte.*
- II. 2. *Schopnosť vyvodzovať informácie z textu, ktoré nie sú pre čitateľa priamočiare.*
- III. 3. *Schopnosť interpretovať informácie z textu a integrovať ich s predchádzajúcimi vedomosťami a skúsenosťami, teda konštruovať význam nad rámec textu.*
- IV. 4. *Schopnosť kriticky analyzovať a hodnotiť text.*

Štúdia PIRLS osobitne hodnotí porozumenie textu a získavanie a následné využívanie informácií. Zvýšenú pozornosť venuje aj zisťovaniu návykov a postojov čitateľov.

Podľa doterajších zistení majú „naši žiaci všeobecné problémy so spracovaním textových informácií na vyšších kognitívnych úrovniach, ako je iba pamäťová produkcia toho, čo je v texte priamo uvedené. Potešiteľné je, že v roku 2006 ako aj 2011 nastalo zlepšenie vo vyšších úrovniach porozumenia textu. Konštatovalo sa aj zlepšenie v čitateľskom zázemí škôl. U testovaných štvrtákov sa zistilo lepšie porozumenie umeleckých ako informačných textov“ (Liptáková a kol. 2011, s. 192-193).

2.2 Recepčia textu

Podľa českého psychológa Kulku (2008) pod recepciu umenia zahrňame vnímanie a objasňovanie umeleckého posolstva. Čo sa týka recepcie textu, tú môžeme definovať ako aktivitu, pomocou ktorej si vedome osvojíme isté reálie z textu. Tento jav sa teda v žiadnom prípade nenadobúda pri každom písaní, čítaní. Pri osvojovaní si učebného textu má niekoľko etáp: *vnímanie – porozumenie – zapamätávanie* (Gavora 1992, s. 16).

Na margo umeleckého textu, Kulka (s. 359-360) ho charakterizuje ako *„postupný prechod od vnímania obrazov k ich významu a zmyslu. Na jednej strane stojí umelecký artefakt ako výsledok tvorivej aktivity autora, na druhej strane estetický objekt ako výsledok vnímania recipienta. Vnímateľ určí jednotlivé znaky umeleckého diela, čím odкрýva zmysel a posolstvo znakov, ako aj význam celého diela.“*

Vnímanie textu – percepcia (ibid., s. 17) je proces, pri ktorom percipient eviduje a diferencuje jednotlivé elementy v texte (písmená, slabiky...), ktorým dáva určitý význam. Teda percepcia diela je predpokladom k porozumeniu textu.

2.2.1 Porozumenie textu a jeho úrovne

Pred porozumením textu prebieha u čitateľa nielen prijímanie ale aj subjektívne a hlboké spracovanie informácií, teda recepcia textu. Dokázať vnímať text (percipovať) môže len čitateľ, ktorý zvládol techniku čítania, avšak prílišné bazírovanie na plynulosti či rýchlosti čítania nemusí napomáhať porozumeniu textu (Zápotočná, 2001).

Porozumenie textu je veľmi zložitá činnosť využívajúca analýzu a syntézu rozličných rovín textu. Podľa Gavoru (1992, s. 23) možno rozdeliť proces porozumenia na *fázu mikroprocesorov a makroprocesorov. Mikroprocesory zahrňujú také porozumenie textu, pri ktorom čitateľ postupuje od slova k slovu, od vety k vete a jeho pozornosť sa venuje skôr*

detailom. „Makroprocesory sa týkajú globálneho porozumenia a toho, ako si recipient vytvára v mozgu informačné jadro textu“ (ibid, s. 23-24.)

Procesy, ktorými sa aktivizuje porozumenie textu, sú „*elaborácie a inferencie*. Elaborácia je proces, pri ktorom dáva recipient do vzťahu informácie z textu so svojimi doterajšími vedomosťami. Pri interakcii informácií nastáva lepšie pochopenie nových poznatkov. Inferencie sú čiastkové dedukcie alebo závery, ktoré prepájajú predchádzajúce vedomosti s novými informáciami. Teória elaborácií a inferencií interpretuje porozumenie textu ako aktívny, tvorivý a konštruktívny proces“ (Gavora 1992, s. 29-32).

Úrovně porozumenia textu sú usporiadané hierarchicky a treba ich u žiakov v primárnej škole postupne rozvíjať. Najprv sa začína prvou úrovňou a postupne sa pridávajú vyššie úrovne v súlade s progresom recepcných zručností žiaka a ich vekovou charakteristikou. Podľa PIRLS žiak porozumie textu na **prvej úrovni** vtedy, keď dokáže *určiť* informácie z textu. Fakty si v texte jednoducho vyhladá alebo si ich vybaví z pamäti.

Žiak porozumie textu na **druhej úrovni** vtedy, ak dokáže *vyvodiť* z textu informácie, ktoré v ňom nie sú výslovne formulované a žiak si ich vie dať do vzájomnej korelácie. Žiak porozumie textu na **tretej úrovni** vtedy, keď dokáže *interpretovať* informácie z textu a integrovať ich predchádzajúcimi vedomosťami a skúsenosťami tak, že preukáže schopnosť vysvetľovať, zdôvodňovať, ilustrovať, porovnávať, triediť, priradovať, zovšeobecňovať, aplikovať a dávať do súvislosti informácie s inými zdrojmi a inými situáciami.

Štvrtá úroveň porozumenia textu znamená schopnosť kriticky analyzovať a hodnotiť text. Znamená to, že čitateľ analyzuje a hodnotí text z obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránky, z hľadiska realizovaného komunikačného zámeru. Z ontogenetického hľadiska je osvojenie tejto úrovne porozumenia v primárnom vzdelávaní často obtiažné. Recepčia textu je spojená s produkciou textu a platí to aj v opozitnom prípade. Preto vymedzujeme aj **piatu úroveň** porozumenia, ktorá je založená na tvorení. Chápeme ju ako schopnosť žiaka vytvárať nový text na základe prisвоенých informácií.

Od *vnímania a porozumenia* sa teraz prenesieme k tretej fáze recepcie textu, ktorou je *zapamätávanie*. Aj keď sa porozumenie a zapamätávanie vyčleňujú ako samostatné entity recepcie, oba procesy „*prebiehajú viac-menej súčasne a navzájom sa podporujú*“ (Gavora 1992, s. 85). Zapamätanie je účinnejšie, ak edukant informácie chápe a porozumenie je efektívnejšie, keď sa žiak oprie o informácie, ktoré si z textu uchoval v pamäti. Jednotlivé úrovne porozumenia textu sú však priamo podnecovaním mobilizácie príslušnej kategórie kognitívneho procesu. Na to nám slúži kognitívna taxonómia edukačných cieľov, ktorú navrhol B. S. Bloom (Švec 2005, Petlák 2004).

1. **Zapamätať si** – uloženie znalostí a ich vybavenie.
2. **Rozumieť si** – konštruovanie významu na základe získaných poznatkov.
3. **Aplikovať** – použitie postupu alebo štruktúry v rôznych situáciách – analýza, syntéza, komparácia, kategorizácia, generalizácia, aplikácia.
4. **Analyzovať** – rozloženie celku na časti a určenie, aký je vzájomný vzťah časti a v akom sú vzťahu k celkovej štruktúre alebo účelu – analýza.

5. **Hodnotiť** – posudzovanie podľa určitých kritérií, štandardov – hodnotiace a kritické myslenie.

6. **Tvoriť** – vytváranie nových produktov, kognitívne procesy nových verbálnych aj neverbálnych produktov.

Je veľmi dôležité nespoliehať sa iba na prirodzenú aktivizáciu daného kognitívneho procesu, že pri vyhľadávaní informácií z textu sa automaticky uvedú do pohybu pamäťové schopnosti žiaka. Mimoriadne cenné je postupovať aj opačne, teda zámerne pôsobiť na kognitívne procesy, rozvíjať pamäťové schopnosti žiaka a tým pádom zlepšiť jeho schopnosť zapamätať a vybaviť si potrebnú informáciu.

V integrovanom vyučovaní slovenského jazyka a literatúry sa kladie dôraz nielen na kognitívne schopnosti, ale aj na ***metakognitívne***. Termín metakognícia zaviedol J. H. Flavell (1970) s A. Brownovou, podľa ktorých je určitým procesom, ktorý umožňuje ľuďom lepšie porozumieť súvislostiam tým, že disponujú vedomosťami o sebe samom a toto porozumenie im napomáha v riadení kognitívnych procesov tak, že človek sleduje a rozumie svojim procesom učenia a tým neskôr získava v ňom lepšie výsledky (Flavell, 1979). Metakognícia sa však netýka len edukácie, ale aj bežných činností v každodennom živote. Gavora (2004, s. 22) ju vymedzuje ako „*poznávanie poznávania*,“ pri ktorom človek zvolní tempo práce a upriamuje svoje vedomie na vlastné idey. *Metakognitívne schopnosti* žiaka v mladšom školskom veku majú však svoje ontogenetické hranice a môžeme skonštatovať, že ešte nie sú dostatočné, pretože dieťa disponuje značným egocentrizmom. Dieťa si ešte len hľadá stratégie osvojovania si textu alebo učiva (Gavora, 1992). Takže, ak chceme u žiakov rozvíjať recepciu textu, musíme povzbudzovať aj ich metakognitívne procesy.

Gavora (1992, s. 91-100) charakterizuje tri druhy metakognitívnych procesov vzhľadom na etapy recepcie, a to:

- ***Metakognitívne procesy na začiatku recepcie***
- ***Metakognitívne procesy počas recepcie***
- ***Metakognitívne procesy po ukončení recepcie***

Čo sa týka prvej fázy, je dôležité, aby si žiaci plánovali cieľ recepcie, napr. vytváraním pojmovej mapy ku kľúčovému slovu, resp. metódou pomocou tabuľky Viem, chcem vedieť, dozvedel som sa (V-D-CH) (Steele; Meredith; Temple; 1999). Pomocou avizovanej tabuľky sa u žiaka implementujú doteraz zistené a zapamätané poznatky z predchádzajúcich skúseností.

Počas recepcie sa uvádzajú do činnosti dva metakognitívne procesy *prognózovanie* a *monitorovanie*. Prognózovanie znamená istú prediktabilitu ostatných častí textu, ktorá súvisí s očakávaniami a monitorovanie je to vlastne direkcia vlastných aktivít počas recepcie pomocou kladenia si otázok, metódou INSERT a taktiež V-D-CH (Gavora, 1992, s. 94; Petrasová, 2006).

Po ukončení čítania, teda recipovania textu nastupuje evalvácia, či žiak dosiahol kladný výsledok recepcie, napr. *metódou viem- chcem vedieť- dozvedel som sa- ešte chcem vedieť- ako získam nové informácie* (Petrasová, 2003, s. 85). Tieto teoretické aspekty sme uplatnili pri realizácii integrovaného vyučovania a stratégie EUR.

3 INTEGROVANÉ VYUČOVANIE

„Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry prešlo vo svojej histórii mnohými koncepčnými zmenami.“ (Liptáková 2011, s. 15). Žiak primárnej školy by mal byť postupne vedený nielen k získavaniu ranej gramotnosti, ale aj k rozvíjaniu funkčnej, čitateľskej, resp. komplexnej gramotnosti.

Z dôvodu rešpektovania kognitívnych a nonkognitívnych a rečových zákonitostí žiaka mladšieho školského veku Liptáková a kol. (2011, s. 17). „vyžaduje integrované vyučovanie *integračnú kognitívno – komunikačnú a zážitkovú kompetenciu*,“ ktorú autorka a kolektív vymedzujú nasledovne :

- ✓ Uplatňovanie komplexného prístupu na úrovni vnútrozložkovej, medzizložkovej, medzipredmetovej, prierezovej a kompetenčnej integrácie.
- ✓ Rozvíjanie gramotnosti žiaka – od ranej ku funkčnej (komplexnej).
- ✓ Rozvíjanie komunikačnej a literárnej kompetencie, ktoré rozvíjajú kľúčové kompetencie „edukanta.“
- ✓ Rozvíjanie kognitívnych a metakognitívnych procesov žiaka.
- ✓ Emocionalizácia a kreativizácia dieťaťa.
- ✓ Formovanie kultivovaného čitateľa a recipienta iných druhov umenia.
- ✓ Formovanie kultivovaného používateľa slovenského národného jazyka.

Integračná kognitívno-komunikačná a zážitková koncepcia vyučovania slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie je ovplyvnená pragmatizmom, konštruktivismom, kognitivismom a humanizmom. Čo je z nášho poňatia dôležité: za jeden z primárnych zmyslov si nastoľuje prípravu žiaka na obsah a proces učenia sa ostatných vyučovacích predmetov.

3.1 Poslanie primárnej školy a stratégia EUR

Súčasná primárna škola musí reflektovať požiadavky doby a inovovať učebné procesy novými metódami, pričom pod metódou rozumieme cestu, ako sa dostať od vstupu k výstupu, teda k požadovanému cieľu (Zelina, 1994). V novodobej edukácii sa v rámci inovatívnych metód vo vyučovaní kladie dôraz na projektové vyučovanie. Projektové vyučovanie má významné postavenie medzi modernými koncepciami vyučovacieho procesu. Takýto spôsob výučby je veľmi úzko spätý, resp. sa prelína s problémovým a kooperatívnym vyučovaním. Niektorí odborníci hovoria o projektovom vyučovaní, iní o projektovej metóde, vo všeobecnosti ide o „*vyučovaciu metódu, pri ktorej sú žiaci vedení k riešeniu komplexných problémov a získavajú skúsenosti praktickou činnosťou a experimentovaním*“ (Turek 2005, s. 156). Z tejto definície vyplýva, že oproti klasickému výkladu, pasívnemu prijímaniu vedomostí a memorovaniu, pri projektovom vyučovaní modelujeme u žiakov tvorivosť. Podľa Liptákovvej (2011) pod tvorivým a aktivizujúcim vyučovaním rozumieme postupy a procesy, pomocou ktorých žiak prijíma s aktívnym pričinením informácie a na ich základe si vytvára svoje vlastné úsudky. Metódy aktívneho vyučovania sú charakteristické svojím zameraním na žiaka, predpokladajúc plné zapojenie každého jedinca do celého procesu vyučovania. Vzhľadom na psychologické vysvetlenie procesu učenia sa a na súčasné konštruktivistické koncepcie sa odporúča využívať kognitívno-komunikačný rámec **E - U - R** (evokácia – uvedomenie si významu – reflexia. Ide o trojfázový model vyučovania a učenia sa, ktorý sa na

Slovensko dostal vďaka americkým lektorom (Steele, J. S. – K. S. Meredith a CH. Temple, 1999).

Evokácia tu slúži ako motivácia, aktivizácia, diagnostika, ako aj orientácia žiaka. Pod aktivizáciou rozumieme žiakovo vyhľadávanie predošlých vedomostí o téme. Vyvolávanie predošlých znalostí a skúseností podporuje procesy asimilácie a akomodácie, pretože vyžaduje od žiakov ich aktívne zapojenie do procesu učenia sa už v prvej fáze. Vo fáze uvedomovaní si významu má byť aktívnym žiak, ktorý odhaľuje znaky a vlastnosti nového učebného pojmu induktívne, teda smeruje od pozorovania konkrétnych vecí k zovšeobecňovanému záveru. V tretej fáze v reflexii sa pedagóg dozvedá, do akej miery bolo vyučovanie a učenie u edukantov úspešné. Upevňovanie prebieha tak, že žiaci vyvodlia pravidlo, poučku, ktoré dokážu aplikovať do reálneho života. (Klimovič, M. – Ľ. Liptáková a R. Rusňák In: Liptáková a kol. 2011)

3.2 Požiadavky na zvládnutie učiva SJL podľa štátneho vzdelávacieho programu

Aby sme však mohli veku primerane učiť počas integrovaného vyučovania SJL stratégiou EUR slovenský jazyk v treťom a v štvrtom ročníku, musíme zamerať pohľad na špecifické ciele jazykového, slohového a literárneho učiva – taktiež chápať vekové zvláštnosti žiaka daného veku a chápať aj zásadu primeranosti pri výučbe v treťom a vo štvrtom ročníku na prvom stupni základnej školy.

V treťom ročníku sa podľa inovovaného ŠVP v rámci jazyka zameriavame na pravopisné pravidlá, slovné druhy, žiaci v slohovej zložke píšú rozprávanie, opis, oznámenie, správu, privítanie, blahoželanie, reklamu a i. Zvyšujeme požiadavky na čítanie s porozumením a na samostatnú tvorbu textov podľa zadania. V literárnej zložke učiva prebieha zdokonaľovanie techník čítania, čítania s porozumením a osvojovanie si literárnych pojmov ako ľudová rozprávka, autorská rozprávka, próza, poézia, povesť a podobne.

Vo štvrtom ročníku sa podľa ŠVP okrem ohybných slovných druhov žiaci oboznamujú s neohybnými slovnými druhmi, u edukantov sa zameriame na zdokonaľovanie techniky čítania, osvojenie si významu ďalších určených literárnych pojmov, na estetické vnímanie literárneho diela a obsahovú analýzu textu na primeranej úrovni. Pri čítaní s porozumením žiaci identifikujú informácie uvedené v texte priamo aj nepriamo a nepriamo. V rámci NOPS sme vypracovali 2 vyučovacie projekty práve pomocou vyššie objasnenej stratégie EUR. Avizované projekty ako aj prácu s nimi, výsledky prieskumu a odporúčanie pre prax môžete nájsť v tretej kapitole. Čo sa týka našej NOPS – prvý projekt je zameraný na vyvodenie terminológie – autorská rozprávka a druhý projekt EUR jemne recepčne presahuje ale aj rozvíja čitateľské zručnosti žiaka prostredníctvom estetického zážitku umelecko – náučnej literatúry (literatúry faktu).

4. PROJEKTY REALIZOVANÉ STRATÉGIU EUR

Aktivity so stratégiou EUR na integrovaných hodinách SJL, ktoré sú uvedené pre pedagógov v tejto kapitole, boli odučené počas aktuálneho školského roku u žiakov v 3. a v 4. ročníku. Každá aktivita bude obsahovať tému, jazykové, slohové a literárne ciele, cieľovú skupinu – vek žiakov, medzipredmetové vzťahy, prierezové témy, formy práce, vyučovacie metódy prác, pomôcky, časovú dotáciu, opis aktivity a dodržiavať rámec projektovej metódy EUR – teda Evokácia, uvedenie si významu a reflexia. Po projekte bude prezentovaná reflexia danej aktivity s odporúčaniami pre učiteľov do praxe. Počas všetkých aktivít bol obsahový cieľ na hodine zvládnutý a dosiahnutý. Veľmi dôležité je prizvukovať, že je nevyhnutné, aby boli žiaci počas takýchto aktivít, aj po nej, pozitívne slovné hodnotení. Moji žiaci si vypracované projekty a pracovné listy zakladajú do zakladačov a euroobalov, a tak im počas roka vzniká vlastnoručne vytvorené portfólio, ku ktorému sa môžu vracieť. V mojej NOPS uvádzam nasledovné skratky: **U** znamená učiteľ, a písmeno **Ž** vymedzuje prácu alebo odpovede žiakov.

4.1 Projekt EUR na integrovanom vyučovaní slovenského jazyka a prírodovedy

Ročník: 3.

Komunikačná téma: ZA TAJOMSTVAMI LESA

Východiskový text: R. Moric – Rozprávky z lesa – Srnka s červenými hviezdikami

Učivo:

Jazyková a slohová zložka:

Sémantický pravopis – vlastné podstatné mená.

Rozvoj slovnej zásoby – tvorba adjektív.

Blahoželanie. Súkromný list. Poďakovanie.

Čítanie a literárna výchova: Autorská rozprávka. Rozvíjanie porozumenia čítaného textu.

Ciele:

Kognitívne ciele

Vysvetliť princípy písania veľkého písmena pri vlastných podstatných menách a dôvody písania malého písmena pri všeobecných podstatných menách a aplikovať tieto poznatky vo vybraných cvičeniach. Priradiť korektné adjektíva pri formulácii akrostichu. Dokázať sformulovať písomné blahoželanie srnke Hviezdičke a líške Falošnici, privítanie k narodeniu srnky Hviezdičky, poďakovanie mamke za život a vyjadriť tak kladné pocity v liste. Osvojiť si literárny pojem autorská rozprávka.

Psychomotorické ciele

Písať korektne akrostich, privítanie a blahoželanie hlavným postavám literárneho textu.

Namaľovať hlavné postavy literárneho textu Ruda Morica.

Afektívne ciele

Prejaviť radosť pri činnosti a spontánne sa vyjadriť na vyučovaní.

Učebné pomôcky a didaktická technika: Youtube – forestwalking, obrázky lesných zvierat, papiere, farbičky, perá, obálky, prac. list, CD-nahrávka zvuku lesa, literárny text R. Moric Rozprávky z lesa – Srnka s červenými hviezdičkami, fotografia Ruda Morica, tabuľka ľudová rozprávka.

Metódy: Clustering, hudobná percepcia, riadený rozhovor o pocitoch, hlasné a estetické čítanie textu R. Morica, T-schéma, akrostich CINQUAIN – päťverš.

Prierezové témy: prírodoveda, enviromentálna výchova, etická výchova, výtvarná výchova, hudobná výchova.

Forma práce: individuálna, skupinová, frontálna.

Metodický postup:

Evokácia:

Motivácia

1. Percepcia zvuku

https://www.youtube.com/watch?v=gkXpKU_7BpM

– žiaci majú zatvorené oči.

Čo v nahrávke počujete?

(na nahrávke je ZVUK LESA)

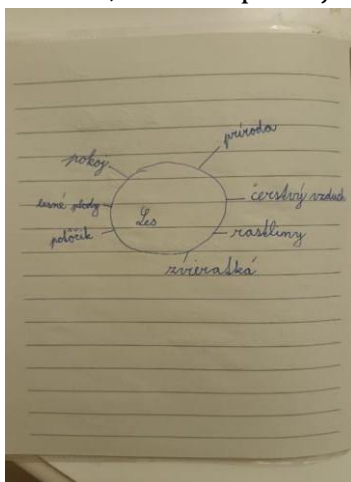
Kde podľa vás teraz sme ?

Kde ste sa ocitli?

2. Clustering

Čo vám napadne, keď sa povie slovo les?

-žiaci chodia zapisovať údaje na tabuľu, zároveň píšú aj do zošita.

Obrázok 1 Zhlukovanie

Zdroj: vlastný zdroj

3. Forest walking

Teraz si pozrieme, ako to vyzerá v takom lese. Pohodlne si ľahnite/sadnite a zapozerajte sa/započúvajte sa...

<https://www.youtube.com/watch?v=4rEwcd00iDg>
<https://www.youtube.com/watch?v=M4a8RQcckMY>

Ako sa cítite pri tejto hudbe a videu? Aké pocity to vo vás vyvoláva?

Aj náš literárny text nás zavedie do prostredia lesa. Podme si ho spoločne prečítať.

4. Hlasné čítanie textu

Teraz si prečítame literárny text od Ruda Morica (PRÍLOHA E). Ten nás zavedie do lesa, nadýchať sa čerstvého zvuku, oddýchnuť si a možno aj stretnúť lesné zvieratká.

Uvedomenie si významu:

5. Práca s textom

Otázky na jednotlivé úrovne. Otázky na úrovne porozumenia textu

Identifikácia

1. O čom bol text, ktorý sme prečítali?

Ako na vás pôsobil príbeh?

Kto sa v príbehu narodil – komu?

Kto v príbehu vystupoval? Zapamätali ste si mená postáv?

Čo bolo na tomto príbehu smutné?

Čo veselé?

Ako príbeh nakoniec skončil?

Dedukcia

2. Prečo nazval autor líšku Falošnicou, malú srnku Hviezdičkou, mamku Štíhlonôžkou?
Jastraba Ostrodriapom?...

Čo myslíte, prečo Falošnica napadla srnku Hviezdičku?

Ako sa zachovala mamka Hviezdičky – Štíhlonôžka?

Prečo tak Štíhlonôžka riskovala ?

Aké mala vlastnosti líška Falošnica?

Aká bola Hviezdička?

Aké mala vlastnosti Štíhlonôžka?

Prečo Hviezdička jedla nezrelé černice?

Prečo je v lese uvedená tabuľa oheň klásť zakázané?

Interpretácia a integrácia

3. Keby ste mali teraz v krátkosti zhrnúť, o čom bol vlastne náš prečítaný príbeh?

Prečo potrebovala líška Falošnica zabiť Hviezdičku?

Ako by sme mohli pomôcť Hviezdičke? Čo by si robil/robila na mieste Štíhlonôžky?

Spomeňte si na vašu nebezpečnú situáciu, ktorú ste zažili, ako to skončilo?

Analýza a hodnotenie

4. Aké vážne dôsledky mohlo mať konanie srnky Hviezdičky? Je podľa vás možné, aby mamka Štíhlonôžka ubránila Hviezdičku pred líškou? Ak áno, ako je to možné?

Ako hodnotíte postavu líšky Falošnice, je podľa vás kladná alebo záporná postava?

Ako by ste sa cítili na mieste Falošnice?
Ako na mieste Hviezdičky a Štíhlonôžky?
Je podľa vás náš text rozprávkou?

Poznámka:

– každý si má svoj názor zaznamenať do zošita.

1. Problémové otázky

My poznáme ľudovú rozprávku, vedeli by ste mi povedať názvy nejakých ľudových rozprávok? Poďme si spoločne zopakovať, aké znaky má ľudová rozprávka? Poďme si ich napísať na tabuľu. Pozrite teraz do našej tabuľky, povedali sme všetko o ľudovej rozprávke? Čo sme ešte zabudli?

7. Na detektívov

Teraz sa zahráme na detektívov. Pozerajme do tabuľky a píšme √, ak je to spoločný znak a X ak náš príbeh nesedí s našou tabuľkou/pojmom.

a) prvý bod v našej tabuľke

– kedy a kde sa naša rozprávka odohráva?

– obsahuje náš text taktiež postavy, hovoriace zvieratá, prípadne veci ako v ľudovej rozprávke? Ktoré tam vystupovali?

b) hovoriace zvieratá

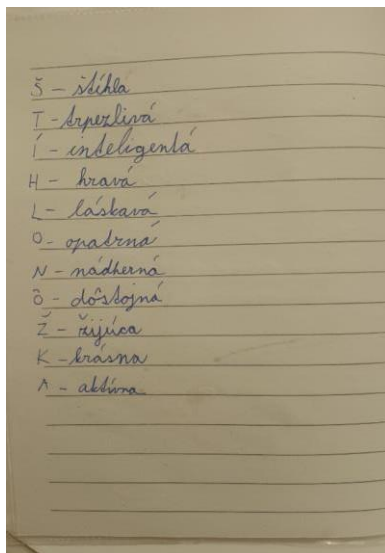
- 1) Vyhľadaj v texte hovoriace zvieratá, ako sa volajú? Prečo sa píše s veľkým písmenom?
- 2) Vyhľadaj z textu všeobecné podstatné meno.
- 3) Ako nazval autor líšku, jastraba, srnku...?
- 4) Vyhľadaj vlastné podstatné mená a prirad' ich k našim obrázkom (ilustrácie knihy).
- 5) Prečo sa zvieratá ako líška, jazvec...nepíšu s veľkými písmenami?
- 6) Na základne prečítania textu, aké mená by ste im dali vy? Odpovede prirad'te pod jednotlivé obrázky.

c) lesní obyvatelia – akí ste?

Tvorba akrostichu

Aká je podľa vás srnka, líška a srňa?

1. skupina: mamka Štíhlonôžka.
2. skupina: líška Falošnica.
3. skupina: srnka Hviezdička.

Obrázok 2 Akrostich

Zdroj: vlastný návrh

8. Tajomný kolobeh prírody

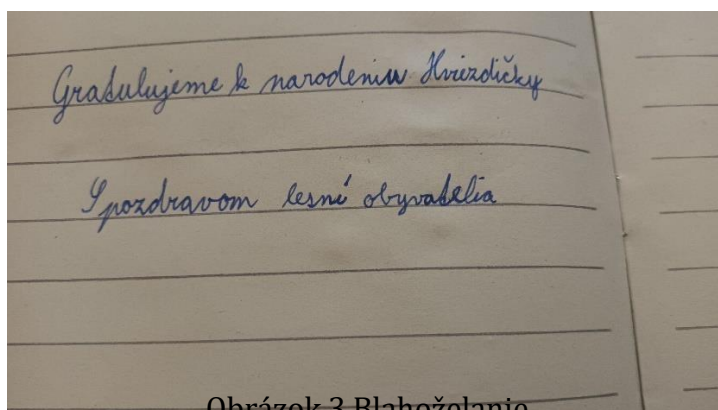
a) Na základe toho, čo ste uviedli v akrostichu, bola podľa vás mamka srnka a mamka líška kladnými postavami?

Skúste napísať niekoľko ich dobrých a zlých vlastností. T-schéma.

b) Čo majú spoločné obe postavy, teda líška so srnkou? Žiaci, spomeňme si z prírodovedy, ako je to na jar? Ak má srnka mláďatá, má ich aj líška? Vyhľadaj vetu o tom, že aj líška je matkou. Tak teda – obe sú matky. Lúbia svoje deti, chránia ich a chcú ich nasýtiť. Aký máš teraz postoj k líške?

9. Privítanie/blahoželenie

Vyhľadaj z autorskej rozprávky tú časť, kde sa hovorí o narodení Hviezdičky a napíš krátke privítanie k narodeniu a blahoželenie jeho mamke Štíhlonôžke, druhá skupina vyhľadá tú časť, kde sa píše o mamke líške Falošnici a jej hladných deťoch a napíše im to isté.

Obrázok 3 Blahoželenie

Zdroj: vlastný zdroj

10. Veta tajomstvo lásky

Ako vám prejavuje mamka/rodičia lásku? Vyhľadaj v texte vetu, alebo tú časť, kde sa prejavuje láska medzi (mamkou Štíhlonôžkou a Hviezdičkou; Medzi Líškou Falošnicou a jej mláďatami) medzi postavami. Dokonči vetu: Medzi Štíhlonôžkou a Hviezdičkou je veľká láska, pretože/lebo_____.

a) Pomenovanie líšky

Ako by ste teraz pomenovali/nazvali líšku vy? Pomenovali by ste ju Falošnicou? Ak by ste jej zmenili meno, utvorte jej nové (samostatná práca).

b) List mamke (prípadne ockovi, babke, dedkovi). Za čo by si ty poďakoval mamke?

Napiš mamke list v tvare srdca, v ktorom jej poďakuješ za život, starostlivosť, vyjadríš jej pocity.

Obrázok 4 List

Zdroj: vlastný zdroj

11. Záhada je skoro rozlúštená

Tak, milí detektívi, pomaličky sa blížime k rozlúšteniu záhady.

a) Končí sa náš príbeh dobre?

Vyhráva dobro nad zlom?

Ak, áno, vyhl'adaj vetu, ktorá hovorí o tom, že sa končí dobre.

b) ešte jedna otázka

Má ľudová rozprávka autora? A náš príbeh má? Ako sa volá?

Pozrite sa, koľko spoločných bodov má náš prečítaný príbeh s ľudovou rozprávkou – až na jeden bod, že náš príbeh má autora a nemá nadprirodzené postavy. Tak, čo je to žiaci? Morfológicko-lexikálno-štylistické cvičenie.

12. Diskusia

Žiaci, na základe úloh a práce s naším textom, môžeme povedať, že tento náš príbeh je rozprávkou? Ak áno/nie, prečo? Čo ste si zaznamenali do zošita?

Pozn.: nechám žiakov diskutovať, aby sami skúsili obhájiť, prečo to je rozprávka/prečo nie je...

Tak, ja vám teraz prezradím, že je to ROZPRÁVKA, ale autorská, pretože má autora a napísal ju Rudo Móric.

Vyvodenie pojmu

Autorská rozprávka je vymyslený príbeh, v ktorom sa prelínajú skutočné a fantastické javy. Môžu v nej vystupovať rôzne vymyslené bytosti, hovoriace zvieratá, rastliny, veci. Na rozdiel od ľudovej rozprávky má autorská rozprávka svojho autora, ktorý sa skrze rozprávku snaží priblížiť také veci, javy, skutočnosti, ktoré sú dôležité pre život.

Reflexia

13. Spomeňme si

My sme už prečítali množstvo kníh a množstvo rozprávok. Spomínate si na nejakú rozprávku?

Mala autora? Alebo nie? Ak nemala autora, ako sa nazývala?

14. Predstavenie autorskej rozprávky priateľovi

Predstavte si, že prišiel k nám na návštevu priateľ a vy ste práve dočítali tento literárny text. Chcete mu vysvetliť, že je to autorská rozprávka a nie ľudová. Do pojmovej mapy k východiskovým slovám napíšte, prečo je to autorská rozprávka, a prečo to nemôže byť ľudová.

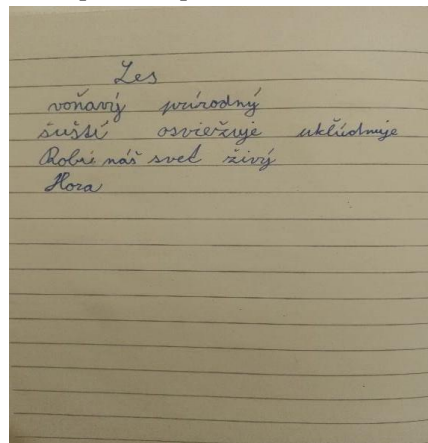
15. Lesní ilustrátori

a) Ponorme sa ešte raz do lesného sveta a jeho nemenných vzťahov/zákonov medzi zvieratami a rastlinami.

Nakreslite zvieratká v lese z autorskej rozprávky, tak ako ich vidíte vy (Príloha A)

b) Poetické duše

Vytvorte päťverš na tému les. Skupinová práca.

Obrázok 5 CINQUAIN - Les

Zdroj: vlastný zdroj

Stručný opis a reflexia 1. projektu:

Žiaci sa do aktivít zapájali s radosťou a s chuťou pracovať. Atmosféra na hodine bola príjemná, pracovná a aktívna. Zvolený literárny text hodnotím ako vhodne a dostatočne motivujúci pre žiakov, nakoľko svet živočíchov a prírody veľmi obľubujú. Na úvod hodiny sme sa rozdelili na dve skupiny. Žiakov pozitívne motivovalo k práci najprv to, že pracovali v skupinách, neskôr ich podnietila k práci aj metóda zhukovania či metódy tvorivého písania akými sú: Akrostich a Cinquain (päťveršík). Žiaci v mojej triede taktiež obľubujú výtvarnú výchovu, preto možnosť nakreslenia, respektíve namalovania hlavných postáv veľmi ocenili a odmenou nám boli krásne a kreatívne práce na nástenke (Príloha A). V rámci projektu sme si zaspomínali aj na učivo z druhého ročníka – blahoželanie a privítanie, ktoré sa nám hodilo pri narodení hlavnej postavy srnky Hviezdičky. Žiakom písanie blahoželania nerobilo žiadne starosti, problém nastal pri písaní a formulovaní privítania, tam už jednotlivé skupiny uvítali pomoc učiteľky. Čo sa týka miery pochopenia a recepcie textu a následného vypracovania zvolených úloh – nebol v mojej triede rozdiel medzi oboma skupinami – iba v miere kreativity a tvorivosti. Na záver hodiny žiaci sami zhodnotili, že by chceli takto pracovať aj na iných vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry. Preto môžem v konečnom dôsledku skonštatovať, že integrované vyučovania a stratégia EUR sa vďaka správne zvoleným metódam a aktivitám podarí a určené ciele hodiny budú s určitosťou naplnené, takže zvolený text a následné činnosti odporúčam zaradiť kolegom na prezenčné vyučovanie.

4.2 Projekt EUR na vyučovaní slovenského jazyka a vlastivedy

Ročník: 4.

Komunikačná téma: Prešov – láska moja.

Východiskový text: Verešpejová, Alžbeta. Môj Šariš – moje Slovensko.

Učivo:

Jazyková a slohová zložka: Práca s jazykovými slovníkmi (slovník cudzích slov, synonymický slovník, krátky slovník slovenského jazyka). Tvorba informačného plagátu o Prešove a okolí.

Čítanie a literárna výchova: Rozvíjanie porozumenia čítaného textu. Vyvodenie pojmu umelecko-náučná literatúra.

Ciele:

Kognitívne ciele: Dokázať sa orientovať, vyhľadávať a analyzovať údaje z textu v jazykových slovníkoch. Porozumieť a aplikovať informácie obsiahnuté v texte Môj Šariš – moje Slovensko pri práci na vyučovaní. Osvojiť si literárny pojem náučná literatúra.

Psychomotorické ciele: Vytvoriť informačný plagát v tvare srdca o zaujímavých, raritných miestach v Prešove/miestach, na ktoré som hrdý/á. Napísať životopis o Prešove. Vypísať korektne tabuľku V-D-CH a ostatné pracovné listy. Napísať reklamu o Prešove. Nakresliť vlastnú predstavu, ako bude vyzerat' Prešov v budúcnosti. Dokázať napísať korektne kaligram o Prešove.

Afektívne ciele: Prejaviť radosť pri činnosti a spontánne sa vyjadriť na vyučovaní. Rešpektovať žiaka v skupinovej práci

Učebné pomôcky a didaktická technika: PowerPoint prezentácia (Bosák, opál, soľ, hrady, viadukt...), Slovník cudzích slov, Synonymický slovník slovenského jazyka, Krátky slovník slovenského jazyka, pracovný list s tabuľkou V-CH-D, K-W-L-H, farbičky, plagát, zemepisný atlas Slovenskej republiky, detská encyklopédia, obrázky Prešova, literárny text A. Verešpejovej Môj Šariš – Moje Slovensko.

Metódy: motivačný rozhovor, riadený rozhovor, Hlasné čítanie, metóda V-D-CH, Abecedárium, metóda insert, T-schéma, Cloze test, ilustrácia, hra, percepcia hudby.

Prierezové témy: vlastiveda, výtvarná výchova, regionálna výchova, prírodoveda.

Formy práce: Skupinová, frontálna, individuálna.

Metodický postup:

Evokácia

1. Motivačný rozhovor

Čo vás napadne, ak sa povie Prešov? Má niekto z Vás kamaráta/-tku, ktorý nebýva v Prešove ani jeho okolí? Ak niektorí nie, predstavte si, že do mesta prišiel Váš kamarát/-ka, ktorý by sa chcel dozvedieť, čím je zaujímavé Vaše mesto, čo by ste mu

povedali/ukázali? O čom by ste mu povedali? Ktoré miesta ste navštívili s rodičmi, starými rodičmi alebo by ste chceli...?

2. Zaznamenanie si známych údajov o Prešove do tabuľky V-D-CH: stĺpček viem. Podme si to zapísať do tabuľky (tabuľku má každý žiak), píšete do prvého stĺpčeka, kto bude vedieť, prihlási sa (Príloha B).

Viem	Chcem vedieť	Dotyčel som sa
KOŇARE	KOLKO OPAŇOV SME	JAHO DOVÉ OSTROVY
OPALOVÉ BANE	KOLKO PREŠNE	BOLO MORE
SOLIVAR	OBYVATEĽOV MA PO	
SLANSKÉ VRCHY		
TORYSA		
SEKČOV		
DIVADLO		

Obrázok 5 V – D – CH

Zdroj: vlastný zdroj

3. Percepcia hudby (medzipredmetové prepojenie s hudobnou výchovou)

Pieseň A od Prešova:

[:A od Prešova a od Prešova
a od Prešova v tým pol'u.:]
[:Neše še Janík, šerdečko moje,
neše še Janík na koňu.:]

- otázky k piesni:

Páčila sa vám pieseň? Čo si myslíte, spievalo sa v pesničke spisovne? Vypíšte všetky nespisovné slová na tabuľu. Vypíšte všetky nárečové slová na tabuľu.

a) p relož s lo vá do sp isovnej po d oby

Šerdečko-

V tým pol'u-

Na koňu-

b) Povedz mi, kde si

Kde sme sa ocitli v piesni? (V Prešove).

c) Zhlukovanie

Predstavte si, že sa prechádzate po Prešove, povedzte mi, čo vidíte a čo všetko tu poznáte.

Realizácia: Zapisovanie všetkého pri tabuli, čo žiakov napadne.

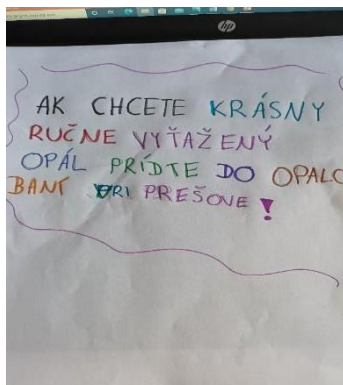
4. Z á h a d né pomenovanie

Viete, ktoré mesto sa kedysi nazývalo *Atény nad Torysou*? (Krátky výklad/oboznámenie: Mesto Prešov bolo kedysi centrom vzdelanosti).

5. Reklama

Teraz, keď viete o našom meste viac, aké bolo v minulosti významné, a aké je aj naďalej bohaté na kultúrne a prírodné pamiatky. Reklamný slogan má veľkú moc, dokáže niekedy aj nemožné, presvedčiť o svojej pravdivosti, pritom je to re – KLAM – a ☺.

My však nemusíme klamať a nič prikrášľovať, lebo naše mesto je jedinečné. Vymyslite *reklamný slogan* tak, aby tu pritiahol čo najviac turistov. Pomôžte si slovami z tabule. Deti si pomáhajú slovami zapísanými v zhlukovaní.

Obrázok 6 Reklama

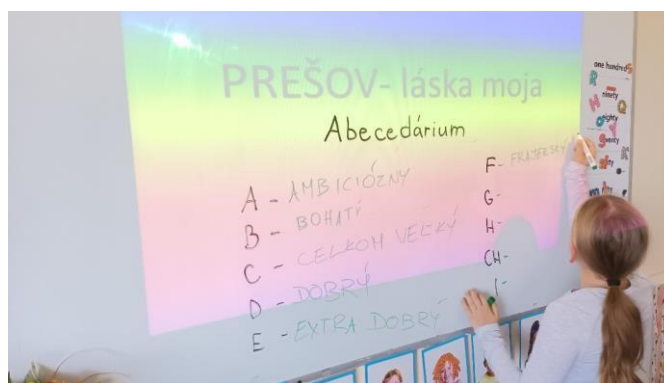
Zdroj: vlastný zdroj

6. Tvorba Abecedária

Dnes sa rozprávame o Prešove. A predstavte si, že by ste dostali za úlohu napísať akýsi list o ponukách/o zaujímavých veciach Prešova – teda, čo v Prešove môžeme vidieť, čo je pre Prešov typické, prečo by tu mali prísť turisti a čím je pre vás Prešov výnimočný. Dnes takýto ponukový list napíše každá dvojica z vás, ale pozor, tento list musí byť usporiadaný v abecednom poradí. Pozn.: Ak niektoré písmeno nebudú vedieť, nechajú prázdne miesto. Rozdelenie žiakov do skupín.

- A – atraktívny,
- B – bohatý na pamiatky,
- C – cenný históriou,
- D – dobrodružný, divoký...

Pozn.: žiaci môžu aplikovať do abecedária substantíva aj adjektíva – ide len o motivačnú techniku za účelom rozpamätať sa o známych faktoch.

Obrázok 7 Prešov

Zdroj: vlastný zdroj

Teraz nám naša známa prešovská spisovateľka Alžbeta Verešpejová (PRÍLOHA D) rozpovie, čím si získal Prešov jej srdce, prečo je pre ňu zaujímavý (doplňujúce otázky: poznáte nejakú knihu, ktorú napísala?... Poznáte ešte nejakých prešovských spisovateľov? (ukážka kníh v PowerPointe). Pozorne čítajme, aby sme vedeli kamarátovi

povedať niečo zaujímavé o našom rodnom meste. Možno sa niečomu zaujímavému i záhadnému priučíme. Pozn. U: má pripravenú Power-pointovú prezentáciu s čo najrozsiahlejšími fotografickými raritami mesta Prešov.

Uvedomovanie si významu

7. Po prečítaní nasledujú výzvovo-otázkové podnety:

1. úroveň porozumenia textu:

Čo Vám napadlo ako prvé po prečítaní príbehu? Páčil sa Vám príbeh? O čom bol príbeh? Kto vystupoval v texte?

O ktorom meste ste čítali? Čo ste sa nové dozvedeli? Ako trávila nedeľu pani spisovateľka/ako trávite nedeľu vy? Aké hry ste sa hrávali, keď ste boli malí?

2. úroveň porozumenia textu:

Čo myslíš, prečo dostalo naše mesto názov Prešov? Je pravda, že je Prešov pomenovaný podľa jahôd? Sú na erbe znázornené kvety jahody? Čo je to Šariš? Ktoré veci v Prešove sa spisovateľke najviac páčia, a ktoré sú spisovateľke najbližšie? Prečo je Andersenov dom podľa pani spisovateľky starý a smutný? Kde ho nájdeme v meste? Bolo ozaj niekedy naše mesto Prešov zaliate morom? Z čoho bola pani spisovateľka sklamaná? Kto a prečo sa liečil v Bardejovských kúpeľoch? Poznáte ešte nejakých slávnych rodákov, ktorí pochádzajú zo Šariša? (napr. Bosák). Čím chcela byť spisovateľka, keď bola malá?

3. úroveň porozumenia textu:

O čom (v Prešove) by písala spisovateľka, keby bola vo vašom veku?

Ak by sme mohli v skratke povedať, o čom bol tento príbeh?

Kam by ste teraz zobrali kamaráta? O čom zaujímavom by ste mu porozprávali?

4. úroveň porozumenia textu:

Je podľa Vás tento text náučný alebo je aj zábavný?

Je podľa vás náš príbeh rozprávkou? Ak áno, prečo? Ak nie, prečo?

8. Záhada:

Diskusia v triede o žánri textu: Predpokladám, že trieda bude rozdelená na dva tábory, resp. nikto nebude vedieť zaradiť ukážku do žánru. Žiakom neprezradím hneď korektnú odpoveď. Žiaci si zaznamenávajú názor do zošita.

9. Práca s podčiarknutými slovami:

Žiaci sa hlásia a diktujú, ktoré pojmy boli pre nich neznáme. (Pozn.: Vyhľadávanie v synonymickom slovníku, slovníku slovenského jazyka, v krátkom slovníku slovenského jazyka a v slovníku cudzích slov, prípadne práca s elektronickými slovníkmi umiestnenými na stránke www.juls.savba.sk).

a) Príklady z textu na vyhľadávanie: pramálo, nugety, gápel', klopačka, solivarská čipka, Solivar, rovnobežka, rodáci, korzo, čokoládová indiánka, Pentapolitana, Magna Via.

b) Vyhľadávanie zaujímavých údajov z textu na mape, v detskej encyklopédii.

Solivar, Dubník, opálové bane, 49. rovnobežka, Šarišský hrad... .

c) Identifikovanie – triedenie pojmov: cudzie, archaické.

Zopakovanie učiva. Ktoré slová sú cudzieho pôvodu? Ktoré sú zastarané?

10. Tabuľka V-D-CH

Do svojej tabuľky (DOZVEDEL SOM SA) doplň nové informácie, ktoré si sa dozvedel z textu (PRÍLOHA C). Skupinová práca.

11. Rozlúštenie záhady/Pracovný list

Niektorí z vás si myslia, že náš text je rozprávkou, iní, že je to príbeh, niektorí nevedia, čo je to. Podme teraz rozlúštiť záhadu, čo je to. Určite si spomínate, že sme sa učili, čo je to umelecká literatúra a čo je to vecná literatúra. Podme si to zopakovať. UL je? VL je?

Umelecká literatúra nám ponúka predovšetkým umelecký zážitok.

Vecná literatúra je presná, pravdivá, ktorej cieľom je podať čitateľovi presné informácie o niečom. Má len informačnú funkciu.

a) Všimnime si našu tabuľku, koľko nových informácií sme sa dozvedeli. Tak čo myslíte, je to vecná literatúra/vecný text? Podme si ale pozrieť v texte, či sú niekde spomenuté zážitky – žiaci majú za úlohu vyhľadávať v texte. Ak nájdú, hlásia sa. V texte sú aj spomienky, zážitky...

b) Otázka: žiaci, teraz, keď vieme rozdiel medzi vecnou a umeleckou literatúrou, vedeli by ste mi povedať, kde by sme mohli zaradiť náš prečítaný text?

V triede prebieha diskusia, odhadujem, že niektorí budú na UL a druhý na strane VL . Tak ja vám to prezradím.

Tak ja vám to teraz prezradím. **Vyvedenie pojmu: Umelecko-náučná literatúra** je literatúra, vďaka ktorej prostredníctvom zážitku získavame nové informácie (v našom prípade z vlastivedy).

Podme si overiť, či pre náš text platí poučka. Na tabuľu umiestnim zápis:

Umelecko-náučná literatúra = umelecká literatúra + vecná literatúra

12. O bjavova nie Prešo va v pra veku

Predstavte si, že rôzne vykopávky dokazujú, že už 40 000 p. n. l. tu žili ľudia.

Žiaci, určite viete, že na našom území sa nachádza sol'. Čo si myslíte, ako sa sem sol' dostala?

a) Rozlúšte ni e
záhady

Vypočujte si tento zvuk. Čo vám to pripomína?

MORE (v praveku tu bolo more, preto sa na našom území zachovalo sol'né ložisko).

13. Imaginá cia Prešov

a

Zatvorte si oči, započúvajte sa do šumu mora a predstavte si, ako vyzeral Prešov a celý Šariš, keď bolo naše územie zaliate pravekým morom.

14. Za záhadami Prešova

Inscenačná metóda – deti sú: turisti, novinári, sprievodcovia, archeológovia. Každá skupina má za úlohu vyhľadávať informácie (fakty) v encyklopédiách, knihách. Slová, ktorým nerozumejú, vyhľadáávajú v jazykových slovníkoch.

1. skupina: Archeológovia vyhľadáávajú čo najviac o minulosti.

2. skupina: Novinári o súčasnosti Prešova/ Šariša.

Ďalšia skupina - 3. skupina sprievodcovia potom povodia (4. skupinu) turistov k stanovištiar archeológov a novinárov, ktorí ich oboznámia so zistenými skutočnosťami (faktami).

Obrázok 8 Skupinové učenie

Zdroj: vlastný zdroj

Reflexia:

15. Budúcnosť Prešova

Pri budúcnosti sú otázniky, čo myslíte, prečo? Navrhni, ako by mohol Prešov vyzerat' v budúcnosti. Tvorba ilustrácie. (Výkres A4, farbičky) .

16. Tvorba nadpisu

Žiaci, teraz, keď ste sa dozvedeli, ako nazývame takýto typ literatúry – aký názov by ste dali nášmu textu?

17. Informačný plagát v tvare srdca

Predstavte si, že v nasledujúcich dňoch sa budú konať slávnostné Dni mesta Prešov za účelom propagovania/zviditeľnenia regiónu. Vytvorte zaujímavý plagát, ktorý bude informovať Vašich priateľov – podľa Vás – o zaujímavých miestach v Prešove a jeho okolí. Taký, ktorý by do nášho mesta pritiahol čo najviac návštevníkov. Použite obrázky, nalepte ich a pod ne napíšte, ako sa daný obrázok volá. Na plagát napíšte, kedy sa bude konať oslava a čo môžu návštevníci vidieť. Nezabudni te použiť na dpis, ktorý ste vymysleli v predchádzajúcej úlohe.

Žiaci tvoria ľubovoľný kaligram na tému z nášho literárneho textu. Samostatná práca.

Obrázok 9 Kaligram

Zdroj: vlastný zdroj

18. Pojmové mapovanie

Doplnenie informácií do pojmovej mapy.

Čo nové som sa dozvedel, čo ma obohatilo, čo by som vyzdvihol.

Každý si v pojmovej mape zvýrazní, to podstatné a preňho najzaujímavejšie.

19. Tajnička – ako sa volá územie Slovenska, ktorého centrom je Prešov?

P	r	e	š	o	v			
T	o	r	y	s	a			
S	o	l	i	v	a	r		
v	i	a	d	u	k	t		
J	o	n	á	š				

Obrázok 10 Tajnička

Zdroj: vlastný zdroj

1. Mesto, ktoré strážia tri hrady.
2. Rieka, ktorá preteká Prešovom.
3. Časť Prešova, v ktorej sa ťaží soľ.
4. Veľký dopravný most nad Hanušovcami.
5. Krstné meno spisovateľa, dramatika Záborského.

Odpoveď: Šariš ☺

Pozn.: Posledné dve úlohy využijem, ak náhodou zvýši čas.

20. Tabuľka: čo už viem – čo chcem vedieť – čo som sa naučil – čo ešte chcem vedieť – ako získam nové informácie.

Vyhľadávanie v lexikónoch, atlase. Vypísanie žltých stĺpčekov.

Čo som sa dozvedel	Čo chcem ešte vedieť	Ako získam nové informácie
Prešov stráži 3 hrad; Baranov hrad, Alja, kapu;	Kedy sa presťahoval z Baranov do Prešova?	OD Alexa
Mesto korym;	Kedy vzniklo mesto? Prešov	OD Google
Mame Baranov hrad;	Kedy (sa) vychovalo Korym?	OD Siri
Mame 3 dachové domy;	Kde si majú soľné kúpele?	OD R.u.
Namalo sa tu Gabriela z Baranov	Ktoro dachové domy?	OD Enciklopedie
4. Divadlo Janáča Zatvorilo	Kedy + kým sa zatvorilo?	OD Safari
Prešov je 3. naj. mesto na SV.	Prešov vznikol z Baranov hrad	OD Kama'rtou

Obrázok 11 Čo chcem ešte vedieť

Zdroj: vlastný zdroj

21. Na píš životopis o Prešove

Volám sa _____.

Niekedy som sa volal aj _____.

Ležím na _____.

Mám samé zaujímavé miesta ako :

Môj počet obyvateľov je : _____.

22. Ukáž, čo

vieš

Power pointova prezentácia – kvíz.

Kvíz o Prešove, pojmach z textu a z literatúry faktu.

Otázky: Najväčší opál nájdený na Slovensku?

Ako voláme typ literatúry, ktorá obsahuje veľa faktov (informácií), ale má aj umelecký zážitok? Prečo je slaná voda v Solivare? Ako sa volajú kúpele, ktoré navštívila aj cisárovná Sisi?

Súťaž skupín archeológov, turistov, novinárov, sprievodcov.

23. CLOZE TEST

Ako overenie úrovne porozumenia prečítaného umelecko-náučného textu som zvolila diagnostický nástroj Cloze test, ktorý ma ubezpečil, že žiaci čítali s porozumením a zapamätali si informácie z textu (PRÍLOHA D).

Stručný opis a reflexia 1. projektu:

Žiaci primárneho stupňa oblubujú hru, a ak môže byť hra podnietená tajomnom, bádaním a pátraním – úspech máme pri realizácii projektu stratégiou Eur zaručený. Žiaci sa do aktivít zapájali s radosťou a s chuťou pracovať. Atmosféra na hodine bola veľmi činorodá, s nábojom kooperácie, ale aj veľkej súťaživosti. Zvolený literárny text o Prešove a jeho blízkom okolí s raritami spod pera A. Verešpejovej hodnotím ako

vysoko vhodný a veľmi podnetný smerom k žiakom, nakoľko všetci z nás žijeme v tomto prostredí a mnohé historické, či prírodné reálie ako Michal Bosák, opál, sol', more sú ešte žiakom málo známe. V úvode nášho integrovaného vyučovania sme sa rozdelili na štyri skupiny. Žiakov pozitívne podnietili k práci nielen tvorba Abecedária, s ktorou sa stretli po prvýkrát, inscenačná, rolová hra na archeológov, novinárov, sprievodcov a turistov, ale najmä percepcia hudby v podobe ľudovej piesne A od Prešova, ktorú väčšina triedy pozná, a preto sme si ju zaspievali. Ako som spomínala v predchádzajúcom projekte, moji žiaci obľubujú výtvarnú výchovu, preto možnosť nakreslenia si, respektíve ilustrovania Prešova v budúcnosti veľmi ocenili a odmenou nám boli opäť krásne a kreatívne práce na nástenke. V rámci projektu sa žiaci prvýkrát stretli aj s Cloze testom a s metódou V-D-CH, ktoré ich na začiatku veľmi potrápili, ale nakoniec som si na základe oboch aktivít overila, že žiaci čítali s porozumením a zapamätali si nové vlastivedné reálie, a to bolo mojím primárnym cieľom. V konečnom dôsledku môžem skonštatovať, že ciele integrovaného vyučovania a stratégie EUR sa vďaka správne zvoleným metódam a aktivitám naplnili, takže zvolený text a následné činnosti odporúčam zaradiť kolegom na prezenčné integrované vyučovanie vo 4. ročníku.

5 ODPORÚČANIA NA ADAPTÁCIU NOPS VO VVČ

Najlepšia pedagogická a odborná skúsenosť je určená pre učiteľov, ktorí vyučujú na primárnom stupni základnej školy. Prezentované aktivity môžu použiť nielen na hodinách Slovenského jazyka a literatúry, ale aj na hodinách vlastivedy, prírodovedy, výtvarnej výchovy v treťom či v štvrtom ročníku. Vhodne využité môžu byť aj v záujmovom útvare – v krúžkovej činnosti alebo počas poobedných hodín v školských kluboch, kedy je viac času na precvičenie daného učiva. Práca zahŕňa tri vzdelávacie oblasti: Jazyk a komunikácia, Človek a spoločnosť a Človek a príroda v medzipredmetovom prepojení predmetov slovenský jazyk, vlastiveda, prírodoveda a i.

Cieľovou skupinou boli pre mňa žiaci 3. a 4. ročníka základných škôl, ale odporúčala by som tieto aktivity aj žiakom 5. ročníka (text od pani spisovateľky Verešpejovej je literatúra faktu, teda umelecko-náučná literatúra). Aby však pedagóg kvalitne odučil prostredníctvom stratégie EUR a vzhľadom na situáciu, kedy počas minuloročnej praxe dochádzalo k striedaniu dištančného, hybridného a prezenčného vzdelávania žiakov, odporúčam pedagógom vyskúšať mnohé metódy, prostriedky, postupy práce a zvoliť si k nim väčšiu časovú dotáciu.

Čo sa týka textu autorskej rozprávky spod pera Ruda Mórica, žiakom je téma zvierat blízka a hneď vzbudí vnútornú motiváciu.

Navrhované riešenia a odporúčania

Aktivity, ktoré sú uvedené v štvrtej kapitole, boli realizované pre žiakov tretieho a štvrtého ročníka na integrovanej výučbe SJL. Aktivity na medzipredmetových hodinách prírodovedy a vlastivedy majú mať motivačný a obohacujúci charakter. Vzhľadom k tomuto vyššie opísanému a stanovenému cieľu odporúčam, aby sme zvolené a pripravené aktivity sumatívne nehodnotili. Optimálne riešenie môže byť pomocou formatívneho hodnotenie, teda hodnotenie rovesníkmi, ale aj učiteľom a sebahodnotenie žiaka prostredníctvom vopred stanovených kritérií.

Našou primárnou snahou – učiteľov prvého stupňa vzdelávania je vytvoriť pozitívny vzťah k slovenskému jazyku a literatúre vo všeobecnosti a prirodzene to platí aj smerom k ostatným predmetom akými sú prírodoveda a vlastiveda. Ak vložíme prierezovo slovenský jazyk do prírodovedy a vlastivedy, žiak potom neprežíva sklamanie, zapojí sa do aktivít bez strachu a v poslednom rade tak podnieti svoj tvorivý či hrový potenciál.

Kolegom – pedagógom vyučujúcim na primárnom stupni odporúčam využívať pri stratégii EUR hru ako základnú metódu, ale aj najmä brať na zreteľ prirodzenú detskú tendenciu pre bádateľskú činnosť, súťaživosť a zvedavosť. Po návrate žiakov z dištančného či hybridného vzdelávania na prezenčné vyučovanie sa taktiež u žiakov prejavil nedostatok sociálnych zručností, práve preto odporúčam projektovú metódu EUR, lebo nám v konečnom dôsledku môže pomôcť aktivizovať žiakov, rozvíjať kooperatívne vlastnosti žiakov, či vylepšiť triednu atmosféru a klímu a popritom, všetkom rozvíjať funkčnú gramotnosť žiakov. V poslednom rade je vhodné využívať častejší pobyt v školskej čitárni počas výučby daného predmetu, ktorý žiakov viac podnieti k práci na integrovanom vyučovaní SJL.

Moje návrhy aktivít sa však dajú upraviť pre rôznorodé podmienky triedy, prispôbiť sa dajú aj k aktuálnej triednej atmosfére, alebo dokonca môžu byť využité v popoludňajších hodinách formou záujmových útvarov. Úlohy sa môžu využiť nielen v danej vekovej kategórii, ale taktiež aj u mladších, respektíve aj starších detí.

Overené prínosy

Najväčším overeným prínosom bolo to, že sa žiaci nielen zdokonaľovali v čítaní s porozumením, ale odmenou pre mňa ako pedagóga bolo najmä to, že deti mali vnútornú motiváciu zapojiť sa do aktivít a s ľahkosťou riešiť a zvládnuť zvolené úlohy. Tento proces osmelenia sa na projektových hodinách EUR sa však vyvíjal postupne. Keďže projektovú metódu EUR sporadicky využívame od druhého ročníka – deti už vedeli, do čoho v treťom a vo štvrtom ročníku idú, a zvolené aktivity si tak jednoducho užívali. Výbornou motiváciou, ktorá vždy priniesla požadované ovocie, bola aj pochvala či vlastnoručne vytvorený produkt – plagát, reklama, výtvarné práce... . Odmenou učiteľa po nadpráci, čo sa týka prípravy na vyučovanie, je potom spokojné a vzdelané dieťa.

Čo chcem však vyzdvihnúť, že u žiakov sa rozvinul aj proces čítania s porozumením recepcne náročnejšieho textu – umelecko-náučnej literatúry. Mnohé metódy si žiaci veľmi obľúbili. Prvou z nich je metóda zhľukovania, ktorá rozvíja vlastné nápady žiakov a napomáha pri rozhodovaní a výbere. Ďalšou metódou, ktorá žiakov motivovala k činnosti, bola tvorba Abecedária. Skupinové aktivity, v ktorých boli žiaci bádateľmi, novinármi zožali najväčší úspech. Žiaci sa taktiež naučili nebáť sa prezentovať svoje názory a myšlienky, aj keď boli niekedy humorné a nekorektné. Svoju kreativitu zapojili pri tvorbe reklamy, ale aj pri výtvarnej zložke, kedy ilustrovali lesné zvieratká, ktoré boli hlavnými postavami v texte.

Na integrovaných hodinách SJL tak v konečnom dôsledku pracovali so záujmom, aktívne sa zapájali, kooperovali, vyhľadávali nové informácie v jazykových slovníkoch, ale aj v básni piatich zmyslov. Skupinovou prácou bol dostatok príležitostí na rozvíjanie a posilňovanie vedomostnej a komunikačnej schopnosti u žiakov. V praxi som ukázala skutočnosť, že na hodinách možno účinne využiť a skombinovať viaceré metódy rámca EUR a prepojiť všetky tri zložky slovenského jazyka, slohu, literatúry s ostatnými predmetmi ako prírodoveda, vlastiveda, etická výchova, výtvarná výchova a pod.

Potvrdilo sa mi, že vhodne zvolenými metódami a pozitívnym prístupom je vyučovanie pre deti zaujímavejšie, vtiahne ich do centra diania a zároveň vzťahy medzi učiteľom a žiakmi sú otvorenejšie. V priebehu mojej pedagogickej praxe budem aj naďalej uplatňovať stratégiu EUR v integrovanom vyučovaní SJL a naďalej tak zlepšovať vzťah žiakov k slovenskému jazyku, a tak v neposlednom rade vylepšovať kvalitu vyučovania.

ZÁVER

Naším hlavným cieľom bolo pracovať v stratégii EUR v integrovanom vyučovaní slovenského jazyka, literatúry a prírodovedy a vlastivedy v primárnej škole tak, aby žiaci prostredníctvom čitateľského zážitku porozumeli nielen umelecko-náučnému textu, dokázali z neho vyhľadávať a systematizovať fakty, osvojili si podstatné informácie z neho a upevnili pozitívny vzťah k nášmu regiónu, ale aj rozvíjali čitateľskú gramotnosť prostredníctvom autorskej rozprávky u žiakov v 3. a vo 4. ročníku.

Po odučení oboch projektov môžem konštatovať, že sa nám jednotlivé ciele podarilo splniť a že pre žiakov 3. a 4. ročníka boli vyučovacie projekty mimoriadne pútavé a zaujímavé. Na základe týchto informácií sme toho názoru, že texty umelecko-náučné, resp. literatúry faktu či autorské rozprávky majú na 1. stupni nesmierny význam, sú nenahraditeľné, a práve preto by mali byť využívané počas školského roka, a to najmä v 3. a vo 4. ročníku.

V mojej práci boli ponúknuté konkrétne aktivity, ako sa dá pomocou stratégie EUR u žiakov rozvíjať v rámci SJL jazykové, slohové a literárne učivo, v medzipredmetovom prepojení s vlastivedou, prírodovedou, výtvarnou výchovou, etickou výchovou, hudobnou výchovou. Tieto námety a aktivity boli odučené v rámci prezenčného a integrovaného vyučovania. Využitím strategického rámca EUR vo výučbe bolo hlavným cieľom dosiahnuť prepojenie vedomostí žiakov zo SJL, prírodovedy a vlastivedy.

Vhodným výberom metód a kombináciou zaujímavých aktivít sa na integrovanom vyučovaní SJL sa upevňovali, ale aj osvojovali nové poznatky z daných predmetov. Na blokových vyučovacích hodinách boli využívané aktivity, ktorých úlohou bolo nabudiť záujem žiakov o vyučovanie. Dôraz sa kládol na záujem žiakov o skupinovú a hrovú aktivitu, ktorá výrazne napomáhala k úspešnému uplatneniu zvolených cieľov.

V mojej NOPS nájdete dva rozsiahle projekty, pri ktorých som pracovala prostredníctvom stratégie EUR na integrovanom vyučovaní SJL, prírodovedy a vlastivedy v treťom a vo štvrtom ročníku. Navrhované aktivity som rozpracovala obšírnejšie, aby si mohli pedagógovia vybrať to, čo by sa im hodilo vzhľadom k zloženiu ich triedy, k záujmom žiakov a podľa aktuálnej témy. Ponúkam aj vlastnoručne vytvorené pracovné listy či ukážky žiackych pomôcok. Dúfam, že moja najlepšia pedagogická a odborná skúsenosť pomôže kolegom pri častejšom využívaní stratégie EUR počas integrovaného vyučovania SJL v 3. a vo 4. ročníku.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BEDNAŘÍK, A. 2000. Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou. Centrum prevencie a riešenia konfliktov. Partners for Democratic Change Slovakia. Bratislava. 2000. ISBN: 80-968095-4-7
2. ANDRIČÍKOVÁ, M. 2011. Umelecká hodnota a detský recipient. In: Ľ. LIPTÁKOVÁ a kol. Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011. s 119-122. ISBN 978-80-555-0462-9.
3. ČÁP, P.- MAREŠ, J. 2007. Psychológie pro učitelé. Praha: Portál, 2007. 656 s, ISBN 978-80-7367-273-7.
4. DOLEŽALOVÁ, J. 2005. Funkční gramotnost: proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 88 s. ISBN 80-7041-115-5.
5. GAVORA, P. Čítanie, písanie a gramotnosť- ich premeny v súčasnom svete. In Ed. Ľ. SIČÁKOVÁ a Ľ. LIPTÁKOVÁ: Slovo o slove. Zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy. Prešov: Pedagogická fakulta, 2006, s. 23-30. ISBN 80-8068-362-X.
6. GAVORA, P a kol. 2010. Elektronická učebnica pedagogického výskumu (online): Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978-80-223-2951-4.
7. GAVORA, P. Metódy zisťovania porozumenia textu. In Slovenský jazyk a literatúra v škole, roč. 49, 2002/2003, č. 9-10, s. 277-283. ISSN 1335-2040.
8. GAVORA, P. Modely a úrovne gramotnosti. In P. GAVORA a O.ZÁPOTOČNÁ a kol: Gramotnosť. Vývin a možnosti jej didaktického usmerňovania. Bratislava: Univerzita Komenského, 2003, s 11-25. ISBN 80-223-18698.
9. GAVORA, P. 2004. Niektoré súčasné koncepcie gramotnosti. In Slovenský jazyk a literatúra v škole, roč. 51., č. 2-3, s. 20-25. ISSN 1335-2040.
10. KLIMOVIČ, M. – Ľ. LIPTÁKOVÁ a R. RUSŇÁK. 2011. In: Ľ. LIPTÁKOVÁ Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011. 580 s. ISBN 978-80-555-0462-9.
11. KLIMOVIČ, M. 2009. Tvorivé písanie v mladšom školskom veku. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2010. 172 s. ISBN 978-80-555-0178-9.
12. KONČEKOVÁ, Ľ. 2007. Vývinová psychológia. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2007. 311 s. ISBN 978-80-7165-614-2.

13. KONÍČKOVÁ, J. 2020. Ako precvičovať s dieťaťom pravopis? Dostupné na: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3143/ako-precvicovat-s-dietatom-pravopis>
14. KOVALIKOVÁ, S., OLSENOVÁ, K. 1996. Integrované tematické vyučovanie–Model. Bratislava : Faber. 350 s. ISBN 80-967492-6-9
15. LADÁNYOVÁ, E. 2006. Čitateľská gramotnosť žiakov 4. Ročníka ZŠ. Národná správa zo štúdie PIRLS 2006. Bratislava: štátny pedagogický ústav, 2007. 44 s. ISBN 978-80-89225-38-5.
16. LIPTÁKOVÁ, Ľ.- CIBÁKOVÁ, D. a A. SOCHOVIČOVÁ, 2011. Čitateľská gramotnosť. In: Ľ. LIPTÁKOVÁ a kol. Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011. s 192-193. ISBN 978-80-555-0462-9.
17. LIPTÁKOVÁ, Ľ a kol. 2011. Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2011. 580 s. ISBN 978-80-555-0462-9.
18. MEREDITH, K.S. – STEELE, J. L. – TEMPLE, CH. 1999. Kooperatívne učenie. Pripravené pre Projekt Orava a projekt Čítaním a písaním ku kritickému mysleniu. Príručka V. Bratislava, 1999.
19. PETLÁK, E. 1997. Všeobecná didaktika. IRIS, Bratislava. ISBN 80-88778-49-2 4.
20. PETRASOVÁ, A. 2008. Kriticky mysliaci učiteľ-tvorca kvality školy. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum Bratislava, alokované pracovisko Prešov. 119 s. ISBN 978-80-8045-517-0.
21. PETRASOVÁ, A. 2009. Kriticky mysliaci učiteľ – tvorca kvality školy. 2. rozšírené vydanie. Prešov: Rokus, 2009. 136 s. ISBN 978-80-89055-88-3.
22. PETRASOVÁ, A. 2006. Práca s náučným textom. Prešov: Pedagogická fakulta, 2006. 75 s. ISBN 80-8068-452-9.
23. PETRASOVÁ, A. 2003. Využitie stratégie EUR ako prostriedku eliminácie funkčnej gramotnosti rómskych žiakov. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2003. 92 s. ISBN 80-88814-307-1.
24. PRŠOVÁ, E. Čitateľská a literárna kompetencia žiakov primárneho vzdelávania a predpoklady jej nadobúdania. In Ed. Ľ. LIPTÁKOVÁ- M. ANDRIČÁKOVÁ a M. KLIMOVIČ: Slovo o slove. Zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy. Prešov: Pedagogická fakulta, 2009. Roč. 16, s. 121-128. ISBN 978-80—555-0201-4.
25. PIAGET, J.- INHELDEROVÁ, B. 2001. Psychologie dítěte. Praha: Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-608-X.

26. PRUCHA, J., WALTEROVÁ, E. a J. MAREŠ. 2008. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 4. vydanie, 2008.322 s. ISBN 978-80-73674-16-8.
27. PUPALA, B.-ZÁPOTOČNÁ, O a kol. 2003. Rané štúdie o ranej gramotnosti. Bratislava: Univerzita Komenského, 2003. 152 s. ISBN 80-223-1806-X.
28. STEELE, J. L.,- MEREDITH, K. S. – TEMPLE, CH. 1998. Ďalšie stratégie na rozvíjanie kritického myslenia. Pripravené pre Projekt Orava a projekt Čítaním a písaním ku kritickému mysleniu. Príručka IV. Bratislava, 1999.
29. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. 2014. Štátny vzdelávací program. 2014. Doostupné na: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/sjl_pv_2014.pdf
30. TUREK, I. 2005. Inovácie v didaktike. 2. vydanie. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2005. ISBN 80-8052-230-8.
31. ZÁPOTOČNÁ, O. 2012. Čitateľská gramotnosť a jej rozvoj v primárnom vzdelávaní. Bratislava: VEDA, 2012. 141 s. ISBN 978-80-224-1281-0.
32. ZÁPOTOČNÁ, O. 2001. Rozvoj počiatkovej literárnej gramotnosti. In B. PUPALA a Z. KOLLARÍKOVÁ. Predškolská a primárna pedagogika. Praha: Portál, s. 271-305 456 s. ISBN 978-80-73678-28-9.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A Lesní ilustrátori

Príloha B Tabuľka viem – chcem – dozvedel som sa

Príloha C Cloze test

Príloha D Text môj Šariš – moje Slovensko

Príloha E Text Lesné rozprávky

Príloha B Tabuľka viem – chcem vedieť – dozvedel som sa

Viem	Chcem vedieť	Dozvedel som sa

Môj Prešov

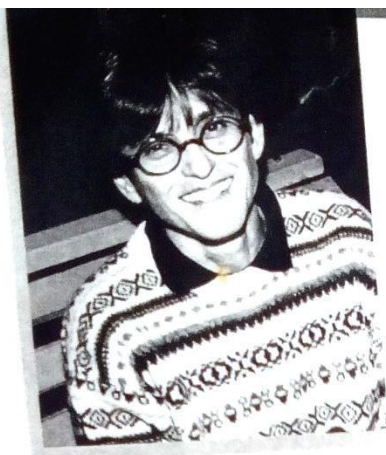
Metropola šarišskej župy – tak dôležito sa hovorievalo
– patrila vždy k váženým mestám na Slovensku. Na brehu rieky.....
sme viedli tuhé indiánske boje.

Párkrát sme podnikli tajnú pátračskú výpravu do kilometer vzdialeného.....
- prímestskej časti Prešova. „Gápel“, klopačka, šachta Leopold - to boli čarodejné slová, ktorým
sme porozumeli až v škole, keď sme sa na hodine vlastivedy dozvedeli, že v Solivare sa ťažila
a neskôr získavala.....už od 17. storočia.

Cez Prešov prechádzala v stredoveku dôležitá obchodná cesta,
ktorá spájala Pobaltie s Balkánom a prinášala do mesta tovar, správy a bohatstvo. Aj vďaka
nej a členstvu v Pentapolitane sa Prešov stal najbohatším mestom.

Ani čas, ani dejiny neubrali na dôležitosti..... . V 19. storočí sa o nich hovorilo
ako o malom Monte Carlo. Sila liečivých prameňov utišila chorobu možno aj.....
ktorá kúpele navštívila. Keď sa ma už ako dospelšej spýtali, kde bývam, s obľubou som
vravela: „v meste na rovnobežke, tak ako Paríž.“ Cez prázdniny som si obula
túlavé topánky a vyrazila do Slanských vrchov za Údolím obrov, ale i za.....
dubnickými baňami, ktoré preslávili mesto po celom svete. Cestou k chladivým vodám
....., rovno nad mestom Hanušovce, dočkal sa vždy môjho obdivu železničný
..... s unikátnym oblúkom. Svojou výškou a výškou patrí dnes k najväčším
v..... .

Dnes má Prešov takmer.....obyvateľov a dávno prekročilo hranice riek Torysy
a Sekčova. Náš dom je na kopci a z neho si obzerá môj syn Jonáš svoje rodné mesto. Prešov
volá mesto, ktoré strážia..... hrady - a nevymýšľa si.
Zrúcaniny kedysi mocných hradov,.....,
..... a Zbojníckeho (Sol'nohrad) – dohliadajú
z majestátnej výšky na naše mesto. Umazaný, s odratými kolenami prináša domov z blízkeho
pieskového lomu skameneliny a poučuje ma, že tu, kde predtým
rástli voňavé jahody, bolo kedysi jedno veľké, veľikánske praveké

V poslednom čase sme sa v našej rubrike príliš túlili po Považí, po Liptove, a tak nám teraz prichádza vhod, že nás pani spisovateľka **Alžbeta Verešpejová** pozýva aj na iné miesto Slovenska – do Prešova. V metropole Šariša sa narodila, tu žije, tu vychováva syna Jonáša a tu napísala i svoje tri knižky pre deti – **Trío Kotkodák, Šušľavá mušľa a Maškrtné rozprávky pána Dobošíka a pani Krémešíkovej.** Rozprávky poslednej vznikli v cukrárni, a že tak chutia nielen dievčatku Saši, ale všetkým detským čitateľom, je to možno i preto, že s týmto sladkým miestom sa spája detstvo samej pani spisovateľky. Ale nech už hovorí ona...

ALŽBETA VEREŠPEJOVÁ..... MÔJ ŠARIŠ

Ked' sa ma ako malého dievčatka spýtovali, kde som sa narodila, odpovedala som – na jahodovom ostrove. Ako všetko, aj ma-mičkino rozprávanie o Prešove som si upravila po svojom. Názov môj-ho rodiska sa naozaj odvodzuje i od slova „eperjes“ (jahodový), lebo vyrástlo na mieste bohatom na jahody. Ten ostrov som si však vymys-lela. Bola som totiž presvedčená, že rieky Torysa a Sekčov uzatvorili mesto do ostrova. Prešov však ostrovom nebol nikdy. Bol a zostal nim len v mojej detskej fantázii.

Metropola šarišskej župy – tak dôležito sa hovorievalo Prešovu – patrila vždy k vážnym mestám na Slovensku. Nás deti to však pramálo zaujímalo. Náš svet bol plný dôležitejších vecí. Napríklad plavieb na pirátskych pltiach, lovov perleťových riečnych korýtok, ry-žovania „zlatých nuggetov“. Na brehu rieky Sekčov sme viedli tuhé in-diánske boje. Bola to éra Karla Maya a my sme sa nemohli dočkať, kedy do prešovských kín pride konečne film Winnetou. Párkrát sme podnikli tajnú pátračskú výpravu do kilometer vzdialeného Solívaru – prímestskej časti Prešova. „Gápel“ (ťažné zariadenie na čerpanie soli),

Historické jadro Prešova ▲
s Neptúnovou fontánou

Bardejov – mestská pamiatková
rezervácia a svetové dedičstvo UNESCO

moje Slovensko

Solivar pri Prešove – národná kultúrna pamiatka
na obraze Júliusa Nemčíka

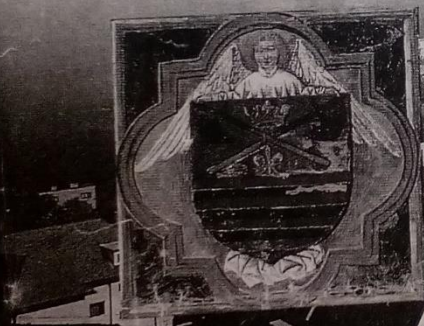
Klopačka (zvonica, ktorá označovala začiatok práce v bani), četerňa (zásobníky soľanky), šachta Leopold – to boli čarodejné slová, ktoré nás tam zlákali a ktorým sme porozumeli až v škole, keď sme sa na hodine vlastivedy dozvedeli, že v Solivare sa ťažila a neskôr varením získavala soľ už od 17. storočia.

láčikmi, mamke zase pripomínali preslávené solivarské paličkované čipky. Zlákalo ma to vymýšľať si príbehy o domoch. Za radnicou, na ulici, ktorou sa kedysi ťahalo prvé opevnenie, som našla svoj Andersenov dom. Čaká dodnes na Kaja a Gerdu. Už dlho. Je starý a smutný ako pán Andersen.

■ ■ ■

V nedeľu sme chodievali s rodičmi do kina alebo do divadla na rozprávky. Alebo aspoň na prechádzku po preplnenom korze, neodmysliteľne zakončenú návštevou cukrárne. S plnými ústami čokoládovej indianky som cez jej okná zvedavo hľadela na chýrne prešovské námestie. Vyzeralo, akoby niekto na ňom roztvoril dve rozprávkové leporelá s rozprávkovými domčekmi. Ich renesančné, barokové, klasicistické fasády sa podobali na vystrihované ozdobné obrúsky pod ko-

2

Príloha E Text Lesné rozprávky

